

Εγκαταλελειμμένα στην τύχη τους, χωρίς να υπάρχουν σαφή σχέδια για την προστασία και διαχείρισή τους, βρίσκονται σπουδαία μνημεία του νερού, που συνδέονται με την πολιτιστική κληρονομιά της χώρας μας. Αυτό τονίστηκε στην ημερίδα «Πολιτιστική Κληρονομιά του Νερού - Οι φωνές των νερών», που πραγματοποιήθηκε με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Μνημείων και Τοποθεσιών, στις 18 Απριλίου 2011.

Απειλείται η πολιτιστική κληρονομιά σημαντικών μνημείων του νερού

Στην ημερίδα με θέμα: «Πολιτιστική κληρονομιά του νερού - Οι φωνές των νερών», που διοργάνωσε στην Αθήνα, με την ευκαιρία του εορτασμού της Παγκόσμιας Ημέρας Μνημείων, το Ελληνικό Τμήμα του ICOMOS, ως απειλούμενα αναφέρθηκαν.

- **Το Κωνώνιο - Θεμιστόκλειο - Τείχος Πειραιά:** Πρόκειται για ένα μέρος του τείχους (περίπου 2,5

χλμ.) που σώζεται σήμερα όπως κτίστηκε το 394 π.Χ. από τον Κώνωνα, έπειτα από την καταστροφή του παλιότερου Θεμιστόκλειου Τείχους. Μαζί έχουν διασωθεί και 22 τετράγωνοι πύργοι του, μερικοί μάλιστα από τους οποίους έχουν αναστηλωθεί.

- **Η Ηετιώνια πύλη:** Σπουδαίο οχυρωματικό έργο της εποχής του, που πήρε το όνομά του από τον μυθικό ήρωα του Πειραιά Ηετιώνα,

που κατέκτησε την περιοχή. Με το όνομα Ηετιώνεια ή Ηετιωνεία φερόταν κατά την αρχαιότητα ο πρώτος ορμίσκος αριστερά του κεντρικού λιμένα Πειραιά, καθώς και η προεξοχή της ακτής που σχημάτιζε αυτόν. Το 411 π.Χ. στην περιοχή αυτοί οι λεγόμενοι «Τετρακόσιοι», προκειμένου να εμποδίσουν αποτελεσματικότερα τον πιθανό εΐσπλου του αττικού στόλου, που βρισκόταν στη Σάμο και που τον θεω-

Επιμέλεια: ΦΡΟΣΩ ΚΑΒΑΛΑΡΗ

ρούσαν πλέον εχθρικό προς αυτούς, έκτισαν τείχος, από το εσωτερικό του οποίου έλεγχαν με μικρή φρουρά τον είσοδο των πλοίων. Το τείχος εκείνο εκτεινόταν σε όλο το μήκος της βορειοδυτικής παραλίας του αρχαίου λιμένα και έφθανε μέχρι τον οχυρό πύργο της Ηετιωνείας, όπου και συναντούσε το παλιό τείχος του Θεμιστοκλή.

- Ο αρχαίος Διόλκος στην Κόρινθο. Πρόκειται για λιθόστρωτο δρόμο που χρησιμοποιούνταν για την από ξηράς μεταφορά πλοίων, πάνω σε τροχοφόρο όχημα, από τον Σαρωνικό στον Κορινθιακό κόλπο και αντιστρόφως. Η κατασκευή Διόλκου προέκυψε από την ανάγκη για γρήγορο πέρασμα των πλοίων, έγινε στις αρχές του 6ου π.Χ. αιώνα και συνδέεται με την τυραννίδα του Περίανδρου στην Κόρινθο. Το δυτικό άκρο του ανακατασκευάστηκε στις αρχές του 4ου π.Χ. αιώνα. Χρησιμοποιούταν για τη μεταφορά μικρών, κυρίως, πολεμικών σκαφών. Αποκαλύφθηκε το δυτικό του τμήμα σε μήκος 255 μ. στην πλευρά της Πελοποννήσου και σε μήκος 204 μ. στη Στερεά Ελλάδα, μέσα στις εγκαταστάσεις της Σχολής Μηχανικού. Το πλάτος του είναι 3,40 - 6,00 μ. Είναι στρωμένος με κανονικούς πώρινους κυβόλιθους και στο μέσον του φέρει δύο αυλακώσεις σε απόσταση 1,50 μ. Στο δυτικό άκρο του κατέληγε σε λιθόστρωτη αποβάθρα.

- Το Αδριάνειο Υδραγωγείο: Κατασκευάστηκε τον 2ο αι. μ.Χ. από τον Ρωμαίο αυτοκράτορα Αδριανό και ήταν το πρώτο μεγάλο υδροδοτικό έργο στην ιστορία της πόλης των Αθηνών. Η κατασκευή του (υπόγεια σήραγγα συνολικού μήκους, περίπου, 25 χλμ.) άρχισε το 134 μ.Χ. και ολοκληρώθηκε το 140 μ.Χ.

- Τα γεφύρια της Πλάκας και της Άρτας στην Ήπειρο: Το πρώτο, το μεγαλύτερο μονότοξο γεφύρι, πρωτοχτίστηκε το 1860. Έπεσε και κτίστηκε εκ νέου το 1863. Το δεύτερο φέρεται ότι χτίστηκε γύρω στα 1602 έως 1606 και το συνολικό μήκος του σήμερα φτάνει τα

145 μέτρα, ενώ το πλάτος του είναι 3,75 μ. Είναι το πιο φημισμένο γεφύρι και αυτό το χρωσταίει στο θρούλο με τη γυναίκα του πρωτομάστορα, που θυσιάστηκε για να στεριώσει...

- Επίσης, αναφέρθηκε ο βωμός των Δώδεκα Θεών στο κέντρο της Αθήνας, που πρόσφατα ανακαλύφθηκε, για την προστασία του ο-

που είχε στηθεί ως ανάθημα του Λεάγρου.

Η Παγκόσμια Ημέρα Μνημείων και Τοποθεσιών γιορτάζεται κάθε χρόνο -από το 1982- στις 18 Απριλίου, από την UNESCO και μετά από πρόταση του Διεθνούς Συμβουλίου Μνημείων και Τοποθεσιών ICOMOS. Φέτος, ήταν αφιερωμένη στην Πολιτιστική Κληρονομιά

που είχε στηθεί ως ανάθημα του Λεάγρου.

Κορύφωση των εκδηλώσεων αποτέλεσε η ημερίδα «Πολιτιστική, Κληρονομιά του Νερού -Οι φωνές των νερών» που πραγματοποιήθηκε, στο ιστορικό κτίριο Αβέρωφ του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου

ποίου ζητήθηκαν να δοθούν εγγυήσεις.

Σύμφωνα με τον Θουκυδίδη το βωμό ανέθεσε ο εγγονός του Πεισιστράτου και υιός του Ιππίου, Πεισίστρατος ο νεότερος, όταν ήταν επώνυμος άρχοντας των Αθηνών (522-521 π.Χ.). Το Ιερό των Δώδεκα Θεών, το οποίο ανακηρύχθηκε «ομφαλός» της πόλεως και από το κέντρο του μετρούσαν οι αρχές τις εξ Αθηνών αποστάσεις, αποτελείτο από έναν περίτεχνο πώρινο περίβολο διαστάσεων 9,35 X 9,86 μέτρων, που στο κέντρο του φιλοξενούσε έναν «τοις Δώδεκα Θεούς» μαρμάρινο Βωμό. Η ταύτιση των υπαρχόντων λειψάνων με το Βωμό των Δώδεκα Θεών οφείλεται στο ενεπίγραφο βάθρο χάλκινου αγάλματος που βρέθηκε στο σημείο ο-

του Νερού.

Το Ελληνικό Τμήμα του ICOMOS ανέλαβε την πρωτοβουλία και προχώρησε σε μια σειρά εκδηλώσεων σε συνεργασία με το ΤΕΕ, το ΕΜΠ, το Σύλλογο Ελλήνων Αρχαιολόγων, την Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία ΜΟΝΥΜΕΝΤΑ, το Μεσογειακό Γραφείο Πληροφόρησης (ΜΙΟ), την Global Water Partnership (GWP), που εκπονεί το πρόγραμμα HYDRIA και την Πρωτοβουλία κατοίκων για τη διάσωση του παριστίσιου αρχαιολογικού χώρου του ναού της Αγροτέρας Αρτέμιδος. Οι εκδηλώσεις εστίασαν στην καταγραφή και τεκμηρίωση των μνημείων και τοποθεσιών, που συνδέονται με το νερό, και την τεχνολογία τους, κυρίως όσον αφορά στη συλλογή, αποθή-

στο κέντρο της Αθήνας. Στόχος η προβολή, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σε σχέση με τα μνημεία διαχείρισης νερού, αλλά και των αρμόδιων οργάνων για την αποκατάσταση, συντήρηση και αξιοποίησή τους.

Την έναρξη της ημερίδας κήρυξε η Αντιπρύτανης του ΕΜΠ, καθηγήτρια **Αντωνία Μοροπούλου**, υπογραμμίζοντας ότι το μήνυμα διατήρησης και διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς συνδέεται άμεσα με την Παιδεία. Στη συνέχεια αναφέρθηκε με έμφαση στην εκπαίδευση που γίνεται στο Πολυτεχνείο σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο, στην προστασία των μνημείων και των τόπων πολιτιστικής κληρονομιάς που λειτουργούν ως ανοικτά εργαστήρια εκπαίδευσης

των νέων στην καινοτομία και στην αειφορία, αλλά και στην καλλιέργεια της συνειδησής τους ως ενεργών πολιτών. Υπογράμμισε ότι οι συνεργαζόμενοι φορείς στη σύγχρονη κοινωνία της αλτσοζοείας και της προχειρότητας, οφείλουν να ανταποκριθούν στο κάλεσμα σύνθεσης της γνώσης και της εμπειρίας, ώστε να υπάρξει σύνδεση της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς με τις σύγχρονες ανάγκες. Καταλήγοντας, τόνισε την σοβαρότητα, με την οποία το ΕΜΠ αντιμετωπίζει την αειφόρο ανάπτυξη, ενώ ανέφερε και την πρότασή του για δημιουργία στο ΕΜΠ έδρας της UNESCO, με αντικείμενο την προστασία και βιώσιμη ανάπτυξη της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στη συνέχεια μίλησε ο Πρόεδρος της Σχολής Αρχιτεκτόνων καθηγητής, **Σπύρος Ραυτόπουλος**, καλωσορίζοντας εκ μέρους της Σχολής Αρχιτεκτόνων τους συμμετέχοντες και υπογραμμίζοντας τη συμβολή της Σχολής, μέσω της εκπαίδευσης, στην προστασία των μνημείων και στην ευαισθητοποίηση για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Εκ μέρους του Προέδρου και της Διοικούσας Επιτροπής ΤΕΕ, στην εκδήλωση μίλησε το μέλος της Δ.Ε., **Θανάσης Μπούμης**, αρχιτέκτων μηχανικός, ο οποίος χαιρέτισε την πρωτοβουλία και επισήμανε ότι το ΤΕΕ θα συνεχίσει τη συνεργασία του με το ΕΜΠ και το ICOMOS σε ό,τι αφορά την πολιτιστική κληρονομιά και τα μνημεία. Αναφέρθηκε, επίσης, στις ελλιπείς επιχορηγήσεις από δημόσιες επενδύσεις, προτείνοντας διαρκή αντίσταση στην αδιαφορία, που πιστοποιείται από τα ολέθρια -όπως τα χαρακτηρίσει- ποιοτικά αποτελέσματα των νερών στη χώρα μας και πρότεινε συνεχή διάλογο για να βρεθούν λύσεις, δεδομένου ότι έχει χαθεί πολύς χρόνος.

Από το Σύλλογο Ελλήνων Αρχαιολόγων χαιρετισμό απηύθυνε ο **Γρηγόρης Βαφειάδης**, υπογραμμίζοντας την ευαισθησία των αρχαιολόγων στο θέμα της ημερί-

δας, που συνδέεται απολύτως και με το επιστημονικό τους αντικείμενο. Υπογραμμίζοντας ότι πολλά μνημεία βρίσκονται σε κίνδυνο, προέβλεψε την αναγκαιότητα συνεργασίας και εγρήγορης.

Εκ μέρους της ΜΟΝUMENTA παρισίου και της Πρωτοβουλίας Κατοίκων διάσωσης του αρχαιολογικού χώρου του ναού της Αρτέμιδος, χαιρετισμό απηύθυνε η **Ειρήνη Γρατσιά**, αναφερόμενη σε μνημεία κυρίως βιομηχανικά, που κινδυνεύουν επειδή δεν έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα και στην προσπάθεια που γίνεται να προβληθεί η επανάχρησή τους ως η μόνη λύση διάσωσής τους. Τέλος, κατέληξε με πικρία ότι η επανάχρηση των μνημείων ως ιδέα είναι ξένη προς τους επενδυτές και τους αρμόδιους φορείς που έχουν αντικείμενο την προστασία των μνημείων.

Από το Μεσογειακό Γραφείο Πληροφόρησης και της Global Water Partnership χαιρετισμό απηύθυνε η **Ηρώ Αλάμπει**, μεταφέροντας το μήνυμα της εκπαίδευσης, όπως αυτό προβάλλεται μέσα από το πρόγραμμα HYDRIA, με θέμα τη διερεύνηση των παραδοσιακών μεθόδων συλλογής, αποθήκευσης και διανομής του νερού και της αξιοποίησης της αρχαίας τεχνολογίας για τις σύγχρονες ανάγκες που σχετίζονται με το νερό. Το πρόγραμμα παρουσιάζεται στην ιστοσελίδα www.hydiaproject.net, που στόχο έχει την ευαισθητοποίηση για την προστασία και την προώθηση διαπολιτισμικού διαλόγου μεταξύ των χωρών της Μεσογείου.

Η Πρόεδρος της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής για την UNESCO, **Αικατερίνη Τζιτζικώστα**, απέστειλε χαιρετισμό στην η-

μερίδα. Σε έγγραφο μήνυμά της αναφέρθηκε στα στατιστικά στοιχεία του ΟΗΕ μη πρόσβασης ομάδων πληθυσμού σε πόσιμο νερό και σε έλλειψη βασικών συνθηκών υγιεινής, καθώς και στα ολέθρια αποτελέσματα που επιφέρει αυτή η κατάσταση. Αναφέρθηκε, επίσης, στην υποστήριξη και ανάπτυξη εκ μέρους της UNESCO προγραμμάτων για το νερό και το περιβάλλον και στους αγώνες της UNESCO να θέσει τις νέες τεχνολογίες στις υπηρεσίες του περιβάλλοντος και την προαγωγή της ηθικής διάστασης της ανάπτυξης, τονίζοντας ότι ο πλανήτης, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, χρειάζεται παγκόσμια οράματα για την εξασφάλιση μιας αειφόρου ανάπτυξης, που θα βασίζεται στον αμοιβαίο σεβασμό των πολιτισμών, στην τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στο σεβασμό προς το περιβάλλον, στην αλληλεγγύη και επικοινωνία.

Στη συνέχεια μίλησε η **Σοφία Αυγερινού Κολώνια**, καθηγήτρια ΕΜΠ και Αντιπρόεδρος του Ελληνικού ICOMOS, με θέμα «Η πολιτιστική κληρονομιά του νερού και το μήνυμα της βιώσιμης διαχείρισής του». Αναφέρθηκε στη Διεθνή Σύμβαση για την Παγκόσμια Πολιτιστική και Φυσική Κληρονομιά που υιοθετήθηκε το 1972 από την ΓΣ της UNESCO, με βασική επιδίωξη την οργάνωση της αλληλεγγύης των εθνών και των ανθρώπων, σχετικά με την προστασία της παγκόσμιας κληρονομιάς. Επίσης, παρατήρησε ότι τα αγαθά που συμπεριλαμβάνονται στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς, δεν είναι τα μόνα που αξίζει να διασωθούν, υπογραμμίζοντας την αναγκαιότητα οι κυβερνήσεις να ενδιαφερθούν για τη διάσωση του συνόλου της Πολιτιστικής Κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος, ώστε να κληροδοτηθούν καθ' υποχρέωση στις δικαιούχες επόμενες γενιές. Τόνισε, επίσης, ότι η ανθρωπότητα έχει, πλέον, συνειδητοποιήσει ότι απειλείται η επιβίωσή της από την αλόγιστη εκμετάλλευση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, που

πλήττει τα πολιτιστικά αγαθά και το περιβάλλον. Ο πολιτισμός και η ανάπτυξη σφραγίζουν στις μέρες μας, τόνισε, την οικονομική δραστηριότητα και καθορίζουν τις δυνάμεις και αδυναμίες των παραγωγικών διαδικασιών κάθε λαού, ώστε να μην μπορεί πλέον να τεθεί ως στόχος μιας χώρας η οικονομική ανάπτυξη, χωρίς αναφορά στο πολιτιστικό περιβάλλον. Τέλος, αναφέρθηκε στην προσπάθεια του Ελληνικού ICOMOS, σε συνεργασία με το ΕΜΠ και άλλους φορείς, για την ευαισθητοποίηση των πολιτών, μέσω της συνεχούς πληροφόρησης, με σειρά εκδηλώσεων, που εστιάζουν στην καταγραφή και τεκμηρίωση των μνημείων και τοποθεσιών, τα οποία συνδέονται με το νερό και την τεχνολογία διαχείρισής του, ενώ υπογράμμισε την απουσία ορθολογικής χρήσης και την έλλειψη διαχειριστικών πρακτικών στην Ελλάδα.

Κατά τη διάρκεια, εξάλλου, της ομιλίας της, η καθηγήτρια του ΕΜΠ γνωστοποίησε τον κατάλογο

με τα απειλούμενα μνημεία του νερού, τα οποία και προαναφέρθηκαν.

Η **Δήμητρα Ανδρίκου**, αρχαιολόγος, μέλος του Ελληνικού ICOMOS, αναφέρθηκε στα Μνημεία της Κληρονομιάς του Νερού, αντιδιαστέλλοντας το ενδιαφέρον και το σεβασμό του αρχαίου κόσμου, με την αδιαφορία και τη σπατάλη πόρων του σύγχρονου. Ιδιαίτερες αναφορές έκανε στα παραδείγματα τα οποία επιλέχθηκαν και παρουσιάζονται από το επτεειακό πληροφοριακό έντυπο που κυκλοφόρησε με πρωτοβουλία του Ελληνικού ICOMOS: ο προϊστορικός λιμναίος οικισμός Δισπηλιού, η αποξήρανση τεκτονικού βυθίσματος της Κωπαΐδας, η οχυρωμένη Κρήνη Μυκηνών, το Ιερό του Απόλλωνα Μαλεάτα και του Ασκληπιού στην Επίδαυρο, το Ευπαλίνιο Υδραγωγείο, η Κασταλία πηγή στους Δελφούς, το Βαπτιστήριο Παναγίας Εκατονταπιλιανής Πάρου, η Κριστέρνα νέας Μονής Χίου, το Γεφύρι της Άρτας, τα

σύγχρονα φράγματα της Απειράνθου που δημιουργήθηκαν με πρωτοβουλία του Μανώλη Γλέζου.

Ο ομότιμος καθηγητής ΕΜΠ **Παναγιώτης Τουλιάτος**, μίλησε με θέμα: «Η λαϊκή παράδοση στην ιστορία της Ελλάδος, σχετικά με τη διαχείριση του νερού». Τόνισε ότι το νερό είναι απόλυτα συνδεδεμένο με τη ζωή, την εμφάνιση και την εξέλιξή της και πως, ως αγαθό, αποτελεί το μόνο αβίαστα προστό στον άνθρωπο, καταλήγοντας ότι, όταν κοιπάς το νερό που ρέει, αυτό αποτελεί μια πραγματικότητα της ζωής μας. Παρουσίασε, επίσης, σε διαφάνειες, μνημεία κληρονομιάς του νερού και σχέδια αποτύπωσης των μνημείων, με ερευνητικές υποθέσεις. Καίρια υπήρξε και η αναφορά του στον Όμηρο, που συνέδεσε το επίπεδο πολιτισμού με τη δυνατότητα κατασκευής και χρήσης πλοίων, γεγονός που πιστοποιεί, στην ουσία, την ύπαρξη και ανάπτυξη τεχνολογίας.

Σημειώνεται ότι το προεδρείο της ημερίδας απαρτιζόταν από

τους: Διονύσιο Ζήβα, ομότιμο καθηγητή ΕΜΠ, Ελένη Μαΐστρου, καθηγήτρια ΕΜΠ, αναπληρώτρια πρόεδρος Σχολής Αρχιτεκτόνων και Μαρία Δανιήλ, μέλος ΔΣ Ελληνικού ICOMOS.

Από καλλιτεχνικής πλευράς, την έναρξη και λήξη της ημερίδας έκανε η συνθέτης, σολίστ πιάνου και στέμπαλου, **Χρύσα Μελισσά-ρη**, ερμηνεύοντας με ιδιαίτερη τεχνική την αναπαράσταση ήχων από τον φυσικό κόσμο και τον κόσμο του νερού, στο πιάνο, δική της σύνθεση, ειδικά γραμμένη και αφιερωμένη στην Κληρονομιά του Νερού. Ο εορτασμός έκλεισε από την Ομάδα Κρουστών του Μουσικού Τμήματος του ΕΜΠ, υπό τη διεύθυνση του σολίστ κρουστών Βασίλη Βασιλάτου, εκφράζοντας τη δυναμική της διαμαρτυρίας του νερού, αλλά και όσων επιδιώκουν τη διατήρηση της κληρονομιάς του. Η καλλιτεχνική αυτή παρέμβαση έγινε συμβολικά στον αίθριο χώρο της Αρχιτεκτονικής Σχολής ΕΜΠ (κτίριο Αβέρωφ).